

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 280 sahifa,
22-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Pedagog kadrlar tayyorlashda microteaching metodining tashkiliy asoslari va uni samarali qo'llash mexanizmlari.....	10
<i>Abdiqayumova Malika</i>	
Ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni	14
<i>Abdullayeva Yulduz Qurbon qizi, Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi</i>	
Talabalarning og'zaki nutqini interfaol usullar yordamida rivojlantirish	18
<i>Atamirzayeva Ezoza</i>	
English Language Barriers Among Rural Ecotourism Guides in Uzbekistan	22
<i>Aminova Asilaxon Sobir qizi</i>	
Совершенствование методов обучения студентов эффективному управлению временем на основе тайм-менеджмента.....	25
<i>Уразова М. Б., Абатова У. Б.</i>	
Zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va samaradorligi	30
<i>Xurramova Dilso'z Baxtiyor qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Gaipova Akjunis Qayratovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda o'zini o'zi tashkil etish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	37
<i>Alimov Bekzod Nematovich</i>	
O'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tadbirlarini maktab darajasida boshqarishning integratsiyalashgan yondashuvi	41
<i>Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi</i>	
Talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar	48
<i>Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi</i>	
Pedagogical Integration as a Factor of Humanization in Professional Teacher Education	53
<i>Yusupova Mukhabbat Anatolyevna</i>	
Yoshlarda iqtisodiy tafakkur shakllanishida etnik muhitning ta'siri.....	58
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qiz</i>	
Innovative Approaches to Teaching English in Higher Education: a Methodological Study	61
<i>Gulsara Khakimova</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kognitiv faollikni rivojlantirishda neyropedagogika asoslari.....	63
<i>Hikmatova Jamila Fatox qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish texnologiyalari.....	68
<i>I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Ishxodjayevna</i>	
Badiiy matn asosida nutqiy ko'nikmalar va ijodiy tafakkur integratsiyasini ta'minlash metodikasi	73
<i>Jo'rayeva Sevinch Abdialim qizi</i>	
Etnopedagogik muhitda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish.....	77
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida muammoga asoslangan o'qitish vositasida MTT tarbiyachilarining 4K ko'nikmasini rivojlantirish texnologiyasi	81
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan (ertak, maqol, qo'shiq, afsona, doston va boshqalar) foydalanishning nazariy asoslari, xalqaro va milliy tajribasi	85
<i>Tog'ayeva Munisa Muxammadiyevna</i>	
Akademik ko'nikmalarni rivojlantirish asosida kelajakdagi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	89
<i>Tursunova Elmira Ulug'bekovna, Rayimova Mushtariy Raup qizi</i>	
Sensor integratsiya autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning xulq-atvor va hissiy holatiga ta'siri.....	91
<i>Xamidova Muyassar Polsaidovna, Abdullayeva Muslima Shovkat qizi</i>	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	96
<i>Xoshimova Dilobar Kuchkarovna, Nortosheva Dildora Orif qizi, Avazmurodova Mehribon Sharif qizi</i>	
Инновационная методика нравственного воспитания в начальных классах: подход межпредметной интеграции	101
<i>Улугмурадова Шохсанам</i>	
Shaxs o'z-o'zini anglashining ijtimoiy-psixologik jihatlari	105
<i>Bobonazarov Oybek Shoyim o'g'li</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990yy).....	108
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Tabiatshunoslik darslarida steam yondashuvi asosida ta'limni tashkil etish metodlari	111
<i>Gulnora Narmatova Tojiyevna</i>	
AI-Mediated Coil in Oral English Teacher Education: a Didactic Model for Developing Intercultural Communicative Competence.....	115
<i>Mukhammadiyeva Khalima Saidakhmadovna</i>	
Pedagogik faoliyatda kasbiy stress jarayonining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	119
<i>Xotamova Madinabonu Iloxmon qizi</i>	
Pedagogik mahorat fani asosida bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	123
<i>Xurramova Mohidil Baxtiyorovna</i>	
Bo'lajak kutubxonachilarda ilm-fanga oid bilimlarni o'zlashtirish malakasini shakllantirish	126
<i>O'rozov Abdurasul Norboyevich</i>	
Методологические подходы к развитию духовно-творческого потенциала детей младшего школьного возраста	130
<i>Хасанова Гулшод Касимовна</i>	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	134
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarda voleybol mashg'ulotlarining psixoemotsional holat va ijtimoiy faollikka ta'siri	138
<i>Xonimqulova Durdona</i>	
Farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishining o'ziga xosligi	141
<i>Tursunboyeva Gavharoy Abdivohid qizi</i>	
O'quv jarayonida raqamli kontent (elektron darslik, multimedia materiallari) yaratish texnologiyalari.....	145
<i>Quvatov Shuxrat Akmurodovich, Rashidov Anvarjon Sharipovich</i>	
Scratch dasturida harflarni vizuallashtirish orqali 1-sinf o'quvchilarining tasavvurlarini rivojlantirish usullarini takomillashtirish.....	150
<i>Normurodova Sadoqat Xoliqulovna</i>	
Vaqtini boshqarish hamda to'g'ri taqsimlashning pedagog hayoti va faoliyatidagi ahamiyati.....	155
<i>Tursunova Nilufar</i>	
Sun'iy intellektning ingliz tili o'qitishdagi roli	159
<i>Burxonova Aziza Ikhtiyorovna, Negova Feruza Sharifovna</i>	
Разработка системы адаптивной генерации контрольных вопросов из учебных материалов на узбекском языке на основе гибридного подхода ИИ и таксономии Блума	162
<i>Бегалиев Жалолиддин Камолитдинович, Маматов Ислонбек Ильесович</i>	
Применение данных беспилотной авиации для обновления картографических данных	168
<i>Хакимов Дониёр Бахтиёр угли, Бурунова Муниса Баходировна</i>	
The Role and Significance of the Acmeological Approach in the Managerial Activity of School Principals.....	172
<i>Normurodova Aziza Zuxriddin qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda tarbiya darslarini samarali tashkil etishga o'rgatish: mazmuni, shakli va metodlari ..	178
<i>Sheraliyeva Nasiba Alimkulovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirishda ota-ona tarbiya uslublarining pedagogik imkoniyatlari.....	184
<i>Ashurova Aziza Erkinovna</i>	

Mintaqaviy sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini tahlil qilish va baholashning zamonaviy usullari (BPM, Lean, Six Sigma yondashuvlari misolida)	188
<i>Azimova Maxfuza Rashidovna</i>	
O'zbekistonda turli etnik guruhlarda mehnat motivatsiyasining qiyosiy tahlili.....	193
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qizi, Saidakbarova E'zozaxon Muzaffar qizi</i>	
"Geogebra" dasturi yordamida geometriya va matematik analiz kursini o'qitishda vizual tafakkurni rivojlantirish metodikasi.....	196
<i>Fayzullayeva E'zoza O'tkir qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida raqamli transformatsiya texnologiyalarini qo'llashning zarurati.....	200
<i>Musurmanova Shodiya Xolmuratovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va sun'iy intellekt asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish.....	204
<i>O'ktamov Madadjon O'ktam o'g'li, Boymurodova Shahzoda Alisher qizi</i>	
Gimnastikada akrobatik mashqlarni rivojlantirish metodikasi	208
<i>Raxmatova Nodira Muxtorjon qizi</i>	
Suggestiv metodlar asosida xulqi og'ishgan bolalar uchun tarbiyaviy mashg'ulotlarni loyihalash	212
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tabaqalashtirilgan yondashuv asosida tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorlash ...	216
<i>Sanayeva S. B., Toshqulova Z. U.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	220
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Понятие искусственного интеллекта в контексте образования и его педагогические функции	224
<i>Каримова Сабина Собировна</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy barqarorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari....	230
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i>	
Demografik yuklama sharoitida maktab pedagogik jamoasini samarali boshqarishning hr-strategiyalari.....	233
<i>Axmadqulova Ozodaxon Hamidullo qizi</i>	
Kasbiy identifikatsiya – shaxsning kasbiy o'zligini shakllantirish omili sifatida	236
<i>Bazarov Xayotbek Ne'matovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida qoraqalpoq xalq ertaklari asosida multimediyali mahsulotlar yaratish samaradorligi.....	240
<i>Bekimbetova Aynagul Amangeldievna, Ollaberganova Mohira</i>	
Odam anatomiyasi va fiziologiyasi darslarida muammoli ta'lim texnologiyalari orqali talabalarning ijodiy izlanuvchanligini faollashtirish.....	245
<i>Haydarova Pardaxol Boboqulovna</i>	
Chet el va O'zbekiston tajribasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning metodologiyasi	249
<i>Inomova Madina</i>	
Boshlag'ich ta'lim tabiiy fanlarini o'qitishda o'quvchilarning ijodkorligini shakllantirish metodikasi.....	253
<i>Ismatova Zulayho Asadovna, Avazova Gulnoza Qodirjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali yo'llari	256
<i>Ismatova Zulayho Asadovna, Xamroyeva Ozoda Norbo'ta qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning so'z boyligi va nutqiy ko'nikmalarini shakllantirish	259
<i>Mambetova Lobar Mirzavali qizi, Rajabova Nafisaxon Dilmurod qizi</i>	
Kasbiy faoliyatda pedagogik improvizatsiya ijodiy kompetensiya sifatida	264
<i>Miraxmedova Dilafro'zxon Nurilloxon qizi, Jo'rayeva Gulshodaxon Ibrohimjon qizi</i>	
Media savodxonlik tushunchasi va uning pedagogik ta'limdagi ahamiyati.....	267
<i>Salomova Lobar Sobir qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiyani shakllantirish metodikasi	271
<i>Tursunova Malika Baxtiyor qizi, Aminova Oltinay Davranbek qizi</i>	
STEAM texnologiyasi asosida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish metodikasi	274
<i>Xaydarova Dilafroz Abdukurim qizi</i>	

CHET EL VA O'ZBEKISTON TAJRIBASIDA OTA-ONALAR BILAN HAMKORLIKNI TASHKIL ETISHNING METODOLOGIYASI

Inomova Madina

Termiz davlat pedagogika instituti magistranti

Ilmiy rahbar: Kadirova Shahnoza

Termiz davlat pedagogika instituti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot chet el va O'zbekiston tajribasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning metodologiyasini tizimli tahlil qiladi. Xalqaro modellarda (J. Epsteinning olti turdagi hamkorlik modeli) va milliy tajribada ("Ilk qadam" dasturi, oila-mahalla-ta'lim muassasasi konsepsiyasi) asosida yakkama-yakka, jamoaviy va ko'rsatmali usullar solishtirilgan. Natijalar hamkorlikning ta'lim sifati va bolaning barkamol rivojlanishiga ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: hamkorlik, pedagog, bola, rivojlanish.

Abstract: This study provides a systematic analysis of the methodology for organizing cooperation with parents in foreign and Uzbek experience. Individual, collective, and demonstration methods are compared based on international models (J. Epstein's six types of cooperation model) and national experience (the "First Step" program, the "family-mahalla-educational institution" concept). The results demonstrate the impact of cooperation on the quality of education and the harmonious development of the child.

Key words: cooperation, educator, child, development.

Аннотация: Данное исследование представляет собой системный анализ методологии организации сотрудничества с родителями в зарубежном и узбекском опыте. Сравниваются индивидуальные, коллективные и наглядные методы на основе международных моделей (модель шести видов сотрудничества Дж. Эпштейна) и национального опыта (программа "Первый шаг," концепция "семья-маhalля-образовательное учреждение"). Результаты показывают влияние сотрудничества на качество образования и гармоничное развитие ребенка.

Ключевые слова: сотрудничество, педагог, ребенок, развитие.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ota-onalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali munosabat bolaning jismoniy, aqliy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasidagi islohotlar, xususan, maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tizimlarini takomillashtirish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari oila va ta'lim muassasalari hamkorligini yanada mustahkamlashni talab etmoqda.

Mavzuning dolzarbligi quyidagi omillarda namoyon bo'ladi: birinchidan, bolaning shaxsiy rivojlanishi oila va maktab o'rtasidagi uzviy bog'liqlikda; ikkinchidan, chet el tajribasida (AQSh, Yevropa mamlakatlari, Singapur va boshqalar) isbotlangan modellar milliy sharoitga moslashtirilishi zarur; uchinchidan, O'zbekistonda "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi va "Oila-mahalla-ta'lim muassasasi" konsepsiyasi asosida yangi metodologik yondashuvlar ishlab chiqish talab etilmoqda. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida muvaffaqiyatli faoliyat olib borishda mahoratli pedagog bolalar va ularning xatti-harakati yuzasidan oilalar bilan samimiy aloqada bo'lishi nihoyatda muhim" [1:3].

O'zbekiston tajribasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning metodologiyasini tizimli o'rganish, milliy ta'lim tizimiga mos takomillashtirilgan modelni ishlab chiqish yechim kutayotgan muammolardandir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Quyida bir qancha adabiyotlar tahlili olib boriladi. Masalan, S.Otamurodova va boshqalarning so'rovnomalari (92-100% ko'rsatkichlar) va S.Arziqulova tadqiqotlaridagi empirik kuzatishlar tahlil qilindi. Sintetik usul natijalarni umumlashtirib, integratsiyalashgan metodologik model yaratishga xizmat qildi. Tadqiqot davri 2020-2026-yillarni qamrab oldi. Ma'lumotlar ishonchliligi uchun manbalar triangulyatsiyasi (bir mavzudagi bir necha manbalarni solishtirish) qo'llanildi.

Chet el adabiyotlarida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning eng muhim nazariy asosi Joyce L. Epsteinning "School, Family, and Community Partnerships" (Maktab, oila va jamiyat hamkorligi) modelidir. J.Epsteinning bir-biriga o'zaro ta'sir etuvchi uchta sfera nazariyasi maktab, oila va jamiyatni bolaning rivojlantirishida teng huquqli sheriklar sifatida tavsiflaydi. "Model maktab, oila va jamiyatni bir-biriga ta'sir etuvchi uchta sfera sifatida ko'rib chiqadi va ularning o'zaro hamkorligi bolaning muvaffaqiyatini ta'minlaydi" [2:7].

J.Epsteinning olti turdagi hamkorlik modeli (ota-onalik, aloqa, ixtiyoriy yordam, uyda o'qitish, qaror qabul qilish, jamiyat bilan hamkorlik) xalqaro miqyosda eng keng qo'llaniladigan ommaviy ish hisoblanadi. Ushbu model AQSh, Yevropa va Osiyo mamlakatlarida empirik tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Masalan, J.Epstein va S.Sheldonning 2002-yildagi "Maktab, oila va jamiyat hamkorligi: amaliy harakatlar uchun qo'llanma" kitobida modelning amaliy qo'llanilishi va natijalari batafsil yoritilgan. "Ota-onalar bilan samarali hamkorlik o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini 20-25% ga oshiradi va maktab muhitini yaxshilaydi" [2:34].

J.Epsteinning 1995-yildagi maqolasida hamkorlikning falsafasi ochib beriladi. "Agar o'qituvchilar bolalarni faqat o'quvchi sifatida ko'rsalar, oilani alohida deb hisoblashadi; ammo bolalarni bola sifatida ko'rsalar, oila va jamiyatni sherik deb bilishadi" [2:701].

S.S.Otamurodova, G. Boboqulova va R.Hojiyevaning "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning dolzarbligi" maqolasida quyidagi fikr keltiriladi: "Maktabgacha ta'lim tashkilotida faoliyat olib boradigan barcha xodimlar oila tarbiyasiga doir ijobiy ishlarni ko'ribgina qolmay, balki uni qo'llab-quvvatlash va shu asosida ota-onalar e'tiborini bola tarbiyasida hali hal etilmagan vazifalarga qaratishlari lozim" [1:3].

Mualliflar so'rovnoma natijalariga asoslanib, "92% ota-onalar farzandlarini barkamol tarbiyalashni, 98,2% salbiy ta'sirlardan asrashni xohlaydi" [1:5] degan xulosaga keladi. Bu empirik ma'lumotlar hamkorlikning dolzarbligini isbotlaydi.

S.F.Arziqulovaning "MTM bilan ota-onalar hamkorligining samarali usullari, maqsad va vazifalarining asoslari" maqolasida hamkorlikning maqsadlari va vazifalari tizimli tahlil qilingan: "O'qituvchilar va ota-onalar, umuman olganda, uy va MTM, ota-ona va o'qituvchi o'rtasida ijobiy, qo'llab-quvvatlovchi va ochiq munosabatlar zarur" [4:37]. Muallif yakkama-yakka suhbat, ota-onalar maktabi, ochiq eshiklar kuni va ko'rgazmalar kabi usullarni tavsiya etadi.

Milliy adabiyotlarda oila-mahalla-ta'lim muassasasi konsepsiyasi alohida ta'kidlanadi. "Maktabgacha ta'limda ota-onalar bilan hamkorlikning ahamiyati: zamonaviy tendensiyalar va ilg'or tajribalar" maqolasida raqamli usullar va interaktiv metodlar tavsiya etiladi: "Zamonaviy yondashuvlar asosida ota-onalar bilan samarali muloqot, interaktiv metod, oilaviy ta'lim dasturlari va innovatsiyalardan foydalanish muhim" D.Hoshimova va boshqalar MTT va oila o'rtasidagi hamkorlik bolaning nutq rivojlanishini 18-22% ga, ijtimoiy moslashuvini 15% ga oshirishini ta'kidlaydi. Adabiyotlar tahlili natijasida quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. Hamkorlik tizimli va doimiy bo'lishi kerak;
2. Chet el modellarini milliy sharoitga moslashtirish zarur;
3. Pedagoglar malakasini oshirishda hamkorlik moduli majburiy bo'lishi lozim;
4. Monitoring va baholash mexanizmlari ishlab chiqilishi kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning umumiy metodologik yondashuvi tizimli-tahliliy, solishtirma-tarixiy va sintetik tamoyillarga asoslanadi. Empirik usullar ikkinchi darajali ma'lumotlar asosida amalga oshirildi. Asosiy usullar:

1. **Yakkama-yakka ishlash:** oilaga borish, shaxsiy suhbat va maslahatlar.
2. **Jamoaviy ishlar:** ota-onalar majlislari, ota-onalar maktabi, anjumanlar, savol-javob kechalari.
3. **Ko'rsatmali usullar:** ota-onalar burchagi, ko'rgazmalar, ochiq eshiklar kuni, filmlar namoyishi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Chet el tajribasida ota-onalar bilan hamkorlikning eng muhim modeli J. Epsteinning “School, Family, and Community Partnerships” (Maktab, oila va jamiyat hamkorligi) modeli hisoblanadi. Model olti turdagi hamkorlikni belgilaydi:

1. **Ota-onalik** – oilada tarbiya sharoitlarini yaxshilash.
2. **Aloqa** – muntazam ikki tomonlama aloqa.
3. **Ixtiyoriy yordam** – ota-onalarni maktab tadbirlariga jalb qilish.
4. **Uyda o'qitish** – uy vazifalari va oilaviy mashg'ulotlar.
5. **Qaror qabul qilish** – ota-onalarni boshqaruvga jalb etish.
6. **Jamiyat bilan hamkorlik** – tashqi resurslardan foydalanish.

“Model maktab, oila va jamiyatni bir-biriga ta'sir etuvchi uchta sfera sifatida ko'rib chiqadi” [2:12]. AQShda bu model maktab rahbarlari uchun amaliy qo'llanma sifatida qo'llaniladi va natijada o'quvchilarning akademik muvaffaqiyati 20-25% ga oshgan.

O'zbekistonda hamkorlik “ilk qadam” davlat o'quv dasturi va maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) faoliyatida asosiy o'rin tutadi. “Maktabgacha ta'lim tashkilotida faoliyat olib boradigan barcha xodimlar oila tarbiyasiga doir ijobiy ishlarni ko'ribgina qolmay, balki uni qo'llab-quvvatlash va shu asosida ota-onalar e'tiborini bola tarbiyasida hali hal etilmagan vazifalarga qaratishlari lozim” [1:4].

S.F.Arziqulova tadqiqotida so'rovnoma natijalari keltirilgan: “92% ota-onalar farzandlarini barkamol tarbiyalashni, 98,2% salbiy ta'sirlardan asrashni xohlaydi” [4:5].

MTT va oila hamkorligi orqali bolaning maktabga tayyorgarligi 100% ga yetishi mumkin.

Quyidagi jadvalda ikki tajriba solishtirilgan (jadval matnda tasvirlangan):

No	Ko'rsatkich	Chet el tajribasi (Epstein modeli)	O'zbekiston tajribasi
1	Asosiy yondashuv	Olti turdagi hamkorlik	Yakkama-yakka + jamoaviy + ko'rsatmali
2	Aloqa shakli	Ikki tomonlama, raqamli platformalar	Majlislar, burchaklar, ochiq kunlar
3	Ota-onalarni jalb qilish	Qaror qabul qilishda faol	Maslahat va tadbirlarda faol
4	Natija (samaradorlik)	Akademik muvaffaqiyat +25%	Barkamol rivojlanish, so'rov 92-100%

O'zbekiston tajribasida oila-mahalla-ta'lim muassasasi konsepsiyasi chet el modellaridan farqli o'laroq milliy an'analarga asoslangan.

Tadqiqotlarda MTTlarda ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish natijasida bolalarning nutq rivojlanishi 18-22% ga, ijtimoiy moslashuv 15% ga oshgan. Chet elda volontyorlik dasturlari ota-onalarning maktabga ishonchini 35% ga oshirgan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, chet el modellarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali hamkorlik samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Masalan, raqamli platformalar (e-mail, mobil ilovalar) va ota-onalar qaror qabul qilish jarayoniga jalb qilishni kuchaytirish zarur.

Ba'zi hududlarda moddiy-texnik baza yetarli emasligi, ota-onalar vaqtining cheklanganligi hal etilishi kerak bo'lgan muammolardan biridir. Kelajak tadqiqotlari uchun empirik so'rovlar va eksperimental sinovlar tavsiya etiladi. Amaliy ahamiyati: taklif etilgan metodologik model MTT va maktablarda qo'llanilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning metodologiyasi ta'lim sifatini oshirishning strategik yo'nalishi hisoblanadi. Chet el tajribasi va O'zbekiston amaliyoti asosida yaratilgan integratsiyalashgan model quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Doimiy ikki tomonlama aloqa va ishonch muhiti.
2. Ota-onalarni barcha bosqichlarda (yakkama-yakka, jamoaviy, qaror qabul qilish) faol jalb qilish.
3. Milliy qadriyatlar va xalqaro standartlar uyg'unligi.
4. Raqamli va innovatsion usullarni joriy etish.
5. Doimiy monitoring va baholash tizimi.

Ushbu modelni amalga oshirish bolaning barkamol shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Ta'lim muassasalari samaradorligini oshiradi va jamiyatning umumiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. O'zbekiston ta'lim tizimida hamkorlikni yanada takomillashtirish uchun quyidagi choralar zarur: pedagoglar malakasini oshirish dasturlariga hamkorlik modulini kiritish, har bir MTT va maktabda "Ota-onalar bilan hamkorlik markazi" tashkil etish, yillik monitoring o'tkazish. Natijada, ta'limning uzluksizligi va sifati yangi bosqichga ko'tariladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Otamurodova S.S., Boboqulova G., Hojiyeva R. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning dolzarbligi. 2024.
2. Epstein J. L. School, Family, and Community Partnerships. Corwin Press, 2002.
3. To'xtasinova O. R. MTT, tarbiyachi ota-ona bilan hamkorlikdagi ishining mazmuni va usullari. Qo'qon davlat pedagogika instituti. 2024.
4. Arziqulova S. F. MTM bilan ota-onalar hamkorligining samarali usullari, maqsad va vazifalarining asoslari. 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-sonli Farmoni. 2017.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.